

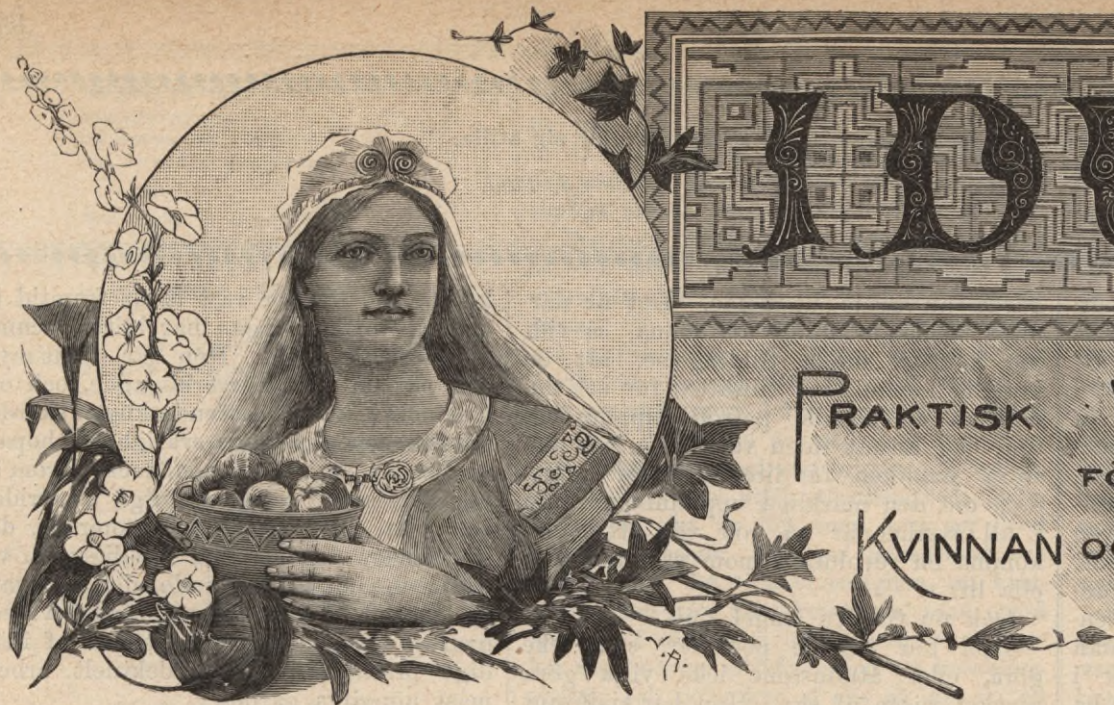
Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUNN

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 9 (324)

Fredagen den 2 mars 1894.

7:de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam ..... kr. 5:— Iduns Modetidning jämte kol- lorerade planscher..... ' 4: 50 Iduns Modet. utan kol. pl. ... ' 3:—	Byrå: Klara v. Kyrkogata 7, 2 tr. Allm. telef. 61 47. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2-3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerspris 15 öre (lös:n endast för kompletteringar)	Annonspris: 35 öre pr nonparellerad, För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.
---	---	--	---	--

Gustafva Angel.

Iduns porträttgalleri har för den uppmärksamme läsaren varit något mer än en samling biografier af intressanta kvinnor; det har varit en studie af kulturhistorisk betydelse öfver den svenska kvinnans ställning och olika verksamhetsfält i våra dagar. I en framtid skall man ganska lätt kunna få en öfverblick öfver hvad våra kvinnor tänkt och verkat, öfver vidden och begränsningen af deras intellektuella och praktiska gärning. Man behöfver blott genombläddra Iduns årgångar och låta den brokigt skiftande raden af kvinnofigurer passera revy. Där finnas representanter för konstens olika grenar, för litteraturen, för den större och mindre industrien, för skolan, hemmet och välgörenheten. Knappast något fält, det må vara än så obemärkt, hvarpå den moderna kvinnan är verksam, ärorepresenterad. Mig synes, som om endast ett porträtt saknades för att göra galleriet — hvad mångfaldighet

beträffar — fulländadt. Det är en representant för de tekniska uppfinningarna, ett verksamhetsfält, som i detta, de materiella framstegens århundrade, är af utomordentlig betydelse. Och för att fylla denna lucka, har jag i dag vågat meddela en kort biografi öfver en kvinna, som jag tror i detta afseende framför andra är representativ. För hvar och en, som med någon uppmärksamhet följer med den dagliga pressen, är hennes namn väl bekant — fru Gustafva Angel. Man har sett det ofta omnämndt i tidningarna, men ganska få torde ha kännedom om hennes personlighet eller om den verkliga betydelsen af hennes uppfinning, torfkölet. Och eftersom hon själf med äkta kvinnlig blygsamhet alltid sätter det senare i första rummet och sig själf i det andra, må det tillåtas mig att först gifva Iduns läsarinna en idé om den så kallade torfkolsfrågan och det Angelska torfkölet.

Sedan gammalt har problemet att tillgodo-

Om man vid ödets liksom biets sting ej håller sig stilla,
så brytes gadden af och stannar i säret.

J. Paul.

göra sig vårt lands vidsträckta torfmossor ansetts som varande af största vikt för vårt industriella lif. Man vet, att torfmossarne innehålla ett brännmateriel af högt värde. Bränntorf begagnas ju äfven i hushållen i ganska stor utsträckning. Men de, som försökt detsamma, veta också dess olägenheter. För storindustrien liksom för hemmet är torfven i denna form föga tjänlig som bränsle. Man har därför genom kolning sökt åstadkomma ett brännmateriel, som äger stenkolets eller koksens egenskaper. Redan på femtonhundratalet gjordes försök i denna riktning, och man lär redan då ha framställt ett slags torfkoks. I vårt århundrade har man, särskildt i Tyskland, arbetat mycket på torfkolningsmetodernas förbättrande, och många framstående ingenjörer där liksom annorstädes ha ägnat årtiondens arbete åt lösningen af det lika viktiga som svårösta problemet. De metoder, som användts, ha sinsemellan mycket divergerat, men de ha dock alla haft det gemensamt, att resultatet blifvit ett torfkoks, det vill säga genom kolningen ha äfven de brännbara gaserna i torfven aflägsnats och därmed äfven en stor del af produktens värde som brännmateriel. Fru Angel är den första, som vid torfvets kolning lyckats bibehålla de brännbara gaserna och därigenom framställa ett verkligt torfkol, jämförligt med engelska stenkol. Betydelsen af denna uppfinning kan endast en fackman fullt uppskatta.

Det Angelska torfkolet, sådant det nu framställes vid hennes försöksugn i närheten af Ebbes bruk i Småland, är ett fast, föga svärtande, homogent och lätthanterligt ämne. Det står emot väta och smulas ej sönder i stoft, som ryker omkring. Enligt intyg från fabriker och fackmän, som jag varit i tillfälle att se, är det som eldningsmateriel jämgodt med stenkol, men öfvertärfar detta, användt vid järntillverkning. Det har således alla de egenskaper, som erfordras för att ersätta och undantvinga det engelska stenkolet. Och jag behöfver blott nämna, att engelska stenkol årligen importerats till Sverige för cirka 30,000,000 kronor för att gifva den oinvidde ett begrepp om den utomordentliga fosterländska betydelsen af denna sak. Men det är ej nog härmed. Torfkolet är också ämnadt att till stor del ersätta det inhemska träkolet och veden, hvarigenom man kan hoppas på en väl behöflig besparing af våra illa åtgångna skogar.

Fru Angel har nu ingått till regeringen med begäran om ett anslag af 30,000 kronor för fortsättande af sina experiment — icke för att fullkomna torfkolet, ty, som jag redan sagt, är detta redan nu så godt, att det uppfyller alla rimliga anspråk, men för att framställa det så ekonomiskt som möjligt. Medveten om frågans utomordentliga vikt, har regeringen tillsatt en särskild kommission, bestående af tre sakkunnige män, som har att afgifva yttrande om det be-

gärda anslaget utgående. Det är närmast med anledning af denna, så vidt jag känner, unika tilldragelse, att en kunglig kommission tillsattes för att undersöka en enskild persons uppfinning, som jag ansett tiden vara inne, att den stora publiken får litet närmare kännedom om den märkliga uppfinningen, som i all tysthet är på god väg att åstadkomma en revolution inom vårt industriella lif.

Och nu till fru Angel själf.

Hon hör till de personer, som icke göra, eller åtminstone icke vilja göra mycket väsen af sig. Hon har själf sagt åt mig, att hon ej tycker om tidningsartiklar, och tack vare denna hos en uppfinnare ur ekonomisk synpunkt mindre fördelaktiga blygsamhet har det varit förenadt med ganska stora svårigheter att få några upplysningar om hennes person. Hon är emellertid född i Vexjö den 4 januari 1838 och således 56 år, ehuru man af utseendet snarare skulle gissa på 46 år. Gift sedan år 1865 med nuvarande stadsfiskalen G. Angel i Jönköping, är hon bosatt i nämnda stad. Af god borgerlig familj — hon är dotter till numera affidne fabrikören J. Bull och hans maka, född Östergren — fick hon en vårdad uppfostran, men har dock aldrig idkat ingenjörsvetenskapliga studier. Sina tekniska kunskaper har hon uteslutande förvärfvat genom självstudium. Naturen har begåfvat henne med ett ovanligt klart och godt förstånd, en liflig iakttagelseförmåga samt en skarp blick för det praktiskt användbara. Enligt hvad hon själf försäkrat, har hon i första rummet en inre ingifvelse att tacka för torfkolets uppfinnande. Historien härom är ganska intressant och förtjänade att utförligt berättas, om blott utrymmet tillåte det. Så mycket kan dock sägas, att nyfikenheten — såsom den kvinnliga egenskap vanligen benämnes, som hos män kallas vetgirighet — denna gång var uppfinningarnas moder. Hon hade hört, att man förgäfvades gjorde försök att kola torfven på ett rationellt sätt. Nåväl, tänkte hon, jag har lust att försöka, hur pass omöjligt det är. Och så började hon — först i en upphettad mortel, om jag ej minner mig, och sedan i sin egen, kära stekugn, till stor förskräckelse för husets pigor, som antagligen trodde, att hon blifvit mindre normal. Men försöken utföllo öfver förväntan, och uppmuntrad af fackmän gick hon oförskräckt på. Experimenten fortsattes på andra platser, såsom Grenna och landtställen omkring Jönköping, och ingen tilläts öfvervara dem — allt för att undgå den offentliga uppmärksamheten och dumt prat, hvilket fru Angel framför allting tyckes afsky. Den 12 maj 1891 hade hon kommit så långt, att patentansökan kunde inläggas. Nu är patent beviljadt icke allenast i Sverige, utan äfven i grannländerna, Tyskland, Österrike-Ungern, England med flere länder. Så småningom ha hela hennes tid och intresse tagits i anspråk af torf-

kolet, och den för vårt lands framtid så viktiga torfkolsfrågan har blifvit hennes lufs hufvuduppgift. Hon har offrat mycket på sin idéns förverkligande, och om hon också hittills hufvudsakligen skördat misstro och alla slags svårigheter hopats på hennes väg, skall hon dock, därom är jag förvissad, segrande utgå ur striden och visa, att äfven på det område, där hittillsdags den manliga intelligensen varit nästan allenahärskande, det kan vara en kvinna förunnadt att finna vägen, hvarest fackmän efter årtionden af ihärdigt praktiskt och intellektuellt arbete näst uppgifva gärdet.

Hj. Cassel.

Vintersyn

*Nu somnar den sista resten
af dagens blekgrå ljus
och mörkret smyger förstulet
kring låga, vacklande hus.*

*Och flingorna falla, falla...
De glimma vid lyktans sken
och slockna sedan likt stjärnskott
i modden på gatans sten.*

*Med mattare takt slår pulsen
af gatans sorlande larm;
och tystare klappar hjärtat
i storstadens jättebarn.*

*Det är som om fallande flingor
på lifvet lagt sordin
och gjort dess tunga andning
mer kyligt spröd och fin;*

*som om den hvita drifvan,
ett dunmjukt täcke lik,
hvarst skorrande missljud dämpat
till söfvande musik.*

*— En ensam man i mörkret
går gatan fram som i dröm.
Af hunger och köld och trötthet
är slappad hans tankes löm.*

*Då faller från en ruta,
hvars glas af inma täcks,
på drifvan för hans fötter
en mattröd ljusreflex.*

*Han stannar. Hur varmt därinne...
En brasa, som flammor och gnyr;
och i en blommig karmstol
en liten ljuslockig fyr.*

*Han ringer med benen och lutar
sitt hufvud öfver en bok;
han läser väl någon läxa,
men läser visst rent på tok.*

*Ty det blonda hufvudet sjunker
allt längre mot karmen ned;
han glider in helt stilla
i barnadrömmens fred.*

*Den ensamme mannen reder
sitt minnes snärjda garn.
Han söker och han finner...
— Han bott där själf som barn.*

*En gång för längesedan
med lika sorglöst sinn'
vid samma eldstads glitter
som barn han slumrat in...*

*Han skakas af en snyftning
från hjässan till domnade knän.
Så vacklar han gatan framåt
— vet knappast själf hvarthän —*

*allt medan sista resten
dör bort af dagens ljus,
och mörkret smyger förstået
kring låga, vacklande hus.*

Hjalmar Söderberg.

Några ord om kvinnor och kvinnoarbete.

Af Mathilda Langlet.

IV.

(Sista artikeln.)

En annan grund till att förneka det kvinnliga arbetet samma lön som mannens vill man finna däruti, att mannen väntas skola grunda familj och försörja densamma, hvilket kvinnan icke behöfver. Hon skall blott försörja sig själf. Detta vore alldeles rätt resonneradt, om det blott vore sant. Men rätta förhållandet är, att de flesta arbetande ogifta kvinnor verkligen måste vara till en viss grad familjeförsörjare. Huru ofta händer det ej, att en dotter måste försörja en gammal moder, ofta kanske en fader, bruten i förtid af olyckor och motgångar, kanske också af ett slösaktigt och dåligt lefnadssätt. Eller hon har syskon i läroåren, eller sjukliga syskon, eller en gammal faster eller moder, alldeles beroende af hennes arbetsförförst. Männe man då kan påstå, att hon, af det skäl att hon har blott sig själf att försörja, bör sättas på indragningsstat i fråga om lönen? Och alla de gifta kvinnor, som, då mannen af ren oduglighet, karaktärslöshet och brist på »ryggrad» — ty sådana män finnas verkligen — ej kan fullgöra sina plikter, måste blifva familjeförsörjare, så att rollerna blifva fullständigt ombytta, hvem räknar väl dem?

Däremot måste medgifvas, att det med full rätt betecknas såsom intrång, när kvinnor, som redan af andra äro fullt försörjda, som måhända tillhöra rika familjer, taga för sig väl aflönade och bekväma platser, eller däri- genom att deras förmögenhetsvillkor tillåta dem arbeta för en ringare ersättning, gå i vägen för andra både män och kvinnor, som måste lefva af sitt arbete, icke blott förskaffa sig lyx och nöjen därmed. Visserligen kan härvid invändas, först att det är väl hårdt att beröfva den rika och välbergade flickan alla tillfällen att gagna med en kanske större förmåga, uppöfva slumrande anlag, tillfredsställa det verksamhetsbegär, som uppstår hos alla ädlare naturer o. s. v., och sedan att det vore illa att undandraga samhället måhända dess bästa krafter för att ersätta dem med underhaltigare sådana. Hårtill svaras först, att det finnes en mängd arbeten, som icke betalas, icke kunna betalas, och som också blifva ogjorda, dem de verksamhetstörstande unga damerna skulle kunna taga fatt på, och där de med fördel kunde anbringa både sin förmåga och sin entusiasm; vidare skulle antagligen samhället kunna i betydande

mån gagnas, om till dessa arbeten medfördes de eminenta krafter, som nu i banklokaler o. d. förbrukas till nackdel för mången kanske andligen lika begåfvad, men i fråga om timliga häfvor betydligt sämre utrustad.

Den som törstar efter verksamhet, som har tid och medel till sitt förfogande, torde utan svårighet finna utväg att använda båda delarna. Så många barn växa upp utan vård och undervisning, så mången saknar arbete, därför att han ej fått lära att arbeta, så många kärleksverk blifva ogjorda, därför att de, som hafva tid och råd, icke hafva öga och tankar för hvad som brister. Att arbeta, att veta att man utför ett arbete, som blifver till nytta, det är det enda, som ger lifvet värde, det enda, som ger lefnadsmod och kraft. Och det vilja vi medgifva, att kvinnorna, men icke blott kvinnorna, utan också männen, i våra tider behöfva samla så mycket som möjligt af lefnadsmod och karaktärsstyrka, och detta kan ej ske på mer än ett sätt — genom samvetsgrant arbete på den plats, där de blifvit satta, såväl kvinnor som män, och troget utförande det arbete, som kommer oss för hand, antingen vi äro kvinnor eller män.

En audiens hos konung Oscar II.*

Han hade nyss stigit upp från frukostbordet och var sysselsatt att genomöfna morgontidningen, då en häftig ringning hördes från tamburklockan.

En tjänarinna gick ut och öppnade. Utanför dörren stodo tvänne dalkarlar, iklädda sina skinnpälisar.

»Bor inte våran riksdagsman här?» frågade den ene.

»Jo, det gör han,» svarade jungfrun.

»Kan vi få tal ve an?»

»Åhja, det kan jag väl tro; stig in, så ska jag gå in och fråga.»

Han gick ut till gubbarne.

»Ä' du våran riksdagsman, du?» sporde dalmännen, i det de räckte fram händerna till hälsning.

»Jo, så lär det väl stå till — hvad kunnen I vilja för godt, mina vänner?»

»Vi vill fäll, att du ska' följa oss te kungen,» svarade Gunnars Per Olson, som egentligen förde ordet.

»Till kungen? Det var nog. Hvad kunnen I vilja kungen då?»

»Jo, vi ska' be'n te ge oss en gudfruktig präst, må du väta,» och därvid tog han fram ur sin skinnväska, den han hade hängande öfver axeln, ett något nedsuddadt protokoll jämte en lika illa medfaren böneskrift till konungen.

Det framgick af de båda dokumenten, att det hade varit prästval i det lilla regala pastoratet, och att en präst, som en del af församlingen icke kunde gilla, hade fått de flesta rösterna, under det en annan, som visat sig med nit och allvar vilja utrota lönkrögeri och annan orättfärdighet i församlingen, fått mindretalet.

Riksdagsmannen skakade vid genomläsningen af valprotokollet betänksamt på hufvudet och mente, att det vore föga lönt att gå till

*Följande intressanta och ord för ord sannfärdiga skildring af en audiens hos vår konung är för Idun nedskrifven af den däri omtalade daladeputationens ledare.

kungen i denna sak, då deras kandidat ej fått mer än en tredjedel af de afgifna rösterna.

»Så kan du fäll ticka,» inföll Gunnars otåligt, »men vi 'oppas på 'ärran, vi, och 'an vill inte att vi ska' få en supare till präst, utan en som lär oss Guds väg rätt. Det är då fäll som så, må du väta, att den som fått de flesta rösterna ha suti' å supi' med bönderna på gässivargåla och därför ticka de om'an, men ingen h'allvarlig kristen 'ar rösta på'an, inte.»

»Nåja, jag får väl följa med er upp till kungen,» svarade riksdagsmannen, tog på sig fracken och ytterrocken och ledsagade de båda hederliga dannemännen i den tidiga vintermorgonen upp till slottet. Lyckligtvis var det just en tisdag, konungens mottagningsdag, då man kunde vara viss på att få audiens.

Uppkomna i västra slottshvalfvets stora trappa, som leder upp till konungens våning, stannade Gunnars och lät sina ögon fara omkring åt alla sidor. Därpå utropade han:

»'Ör du, Bog Anders, du, tror du det kan vara stort 'ärligare i himlom?»

»Hocken kan väta, men nog här det 'ar storhartadt, då' ä' då fäll visst och sant, det,» svarade Bog Anders och stod en stund aldeles häpen öfver den ståtliga trappuppgången.

Uppkomna i förrummet blefvo de ytterligare förvånade öfver de fyra uniformsklädda ordonanserna, som sutto där, och öfver de silfvergalonerade lakejerna, hvilka togo emot de audienssökandes ytterplagg. Desse senare mätte med ögonen de båda dalgubbarne från hufvud till fot och voro synbarligen tveksamma, om de skulle släppa in dessa i skinnpälisar klädda »masar» bland de guldsmidda, ordensprydda herrar, som kommit för att uppvakta hans majestät och nu gingo af och an i den stora väntsalen.

Riksdagsfullmäktigen hjälpte dem dock ur förlägenheten, i det han kort och godt tillkännagaf, att de tre utgjorde en deputation till konungen. Därvid slogos dörrarne upp till biljardsalen, hvilken skyndsamt passerades, och därpå trädde man in i den vackra väntsalen. Dalmännens häpnad och förundran låter sig ej beskrifva. De vågade knappt sätta ned sina fötter på det bonade golvet, som var halt och spegelblankt som is. Att sätta sig på de med gult siden öfverklädda stolarna var heller icke tänkbart. De stodo därför innanför dörren helt förlagna och stirrade på kristallkronorna — de stora speglarne och de många i olika uniformer klädda herrarne.

»'Adde vi inte riksdagsman mä' oss, så nog ba' vi te få gå 'ärrifrån på eviga fläcken,» mente Gunnars. »Allri kunne fäll en tro, att det skulle vara så grantt oppe när kungen.»

»Ja,» inföll Bog Anders, »men när det kan vara så ogrundadt 'ärligt 'os våran jordiske konung, 'ur ska' de' inte då vara där oppe när alla konungars konung? Micke ska' vi få te förundra oss öfver, när vi komma dit en gång — i det palats, som icke med 'änder gjordt här.»

Excellenser och generaler, presidenter och andre civila och militära ämbetsmän gingo af och an, samtalande med hvarandra, kastande då och då en och annan frågande blick på »daladeputationen». Några kommo äfven ned till de hederliga bondgubbarne och inlätto sig i samspråk med dem.

Efter flere timmars väntan uppropade adjutanten omsider de tre dalmännens namn. De gingo nu in i en lång sal, hvars väggar voro beklädda med purpursammet och breda guldbårder. En äkta turkisk matta betäckte golvet, soffor och stolar, klädda med samma kost-

bara tyg som väggarne, utgjorde tillsammans med ett par stora i marmormosaik konstnärligt utförda bord, möbleringer.

En kammarherre mottog här deputationen och gjorde sig något underrättad om deras ärende o. s. v. Sedan de väntat här ännu en stund, nalkades äntligen det ögonblick, då turen kom till dem att träda in för majestätet.

Riksdagsmannen bugade sig höfviskt och Gunnars och Bog Anders nego så djupt, att skörten af deras skinnpalsar snuddade vid golvet.

Konung Oscar II stod där, hufvudet högre än allt folket; men den majestätiska hållningen hade ingenting skräckinjagande. Den obekrifliga vänlighet och mildhet, hvarmed han mottager hög och låg, äro fast mer ägnade att ingifva mod och förtrostan, äfven hos den ringaste undersåte.

»God dag, mina vänner, hvad viljen I?» började konungen, i det han vänligt räckte de båda dalkarlarne hvar sin hand. De togo den kungliga handen i sina af hårdt och groft arbete valkiga näfvar och tryckte den på ärligt dalasätt.

»Vi 'a kommi' hit för att be 'an om te ge oss en gudfruktig präst,» svarade Gunnars rättfram på saken.

»Det är det minsta ni kunna begära, och det bör ni få,» svarade konungen.

»Ja, men det kan å vara de största,» återtog Gunnars.

»Ja, ja, det kan du ha rätt i, min vän,» återtog konungen och tillade: »Låt mig se på edra papper.»

Gunnars tog nu fram ur sin kalfskinnsväska de båda viktiga dokumenten och framräckte desamma.

Konungen mottog papperen och genomgånade dem.

Efter genomläsningen yttrade hans majestät: »Mina vänner, det ser icke mycket lofvande ut för er. Den präst, I viljen ha, har ju icke fått stort mer än en tredjedel af de afgifna rösterna.»

»Ja, hans majestät, nog är det så, men ehuru den andre 'ar fått flere röster efter 'emmantal, så 'ar vår, den vi vill ha, de fleste personernas.»

»Ja, ja, det kan väl så vara, det,» svarade konungen eftertänksamt, »men ser ni, jag måste följa landets lagar och författningar, annars vore jag icke en rättvis konung.»

»Lagar och författningar, ja,» inföll Gunnars, »hm, inte finns det fall någon svensk lag som säger, att vi skola ha en ogudaktig präst, vet ja. Si, oppe i våran socken finnes ännu ingen körklig söndring eller några sepratister; men ingen vet, hur det kan gå, om vi inte få en verklig själasörjare. Nog lär väl körkvägen då få snöga igen för oss — int'ska' vi skott' opp'en.»

»Ja, se, 'ans majestät,» inföll nu Bog Anders, »'an får förlåta, om vi tala olärdt, vi förstå inte bättre; men se skrefsta säger, att en blind kan inte leda en blind, ty då falla de bägge i gropen, och vi vill inte falla i gropen, inte, utan vi vill 'a en sann andans man, som leder oss rätt, å tocken ä 'an, vi 'a rösta på.»

»Nå, huru veten I, att icke den andre, som fått de flesta rösterna, också är en andans man?» sporde konungen.

»Hack, 'ans majestät, det är ej konstigt att förstå: Af frukten känner man trädet, säger Frälsaren. Den som kan sitta på gässgifvaregäl'n å supå, den kan väl inte va' nå'n rikti' präst, håller, inte.»

Konungen hörde med tålmod och synbart

intresse på de oförskräckta dalmännens rättframma språk, och svarade slutligen:

»Ja, mina vänner, nu har jag hört hvad I önsken; jag skall behålla edra papper och tala om saken med mina laglige rådgifvare, och hvad jag kan göra för eder, det skall jag — farväl med er nu, och hälsa upp till Dalarne.»

»Stor tack,» utropade Gunnars. »Gör 'an hvad 'an kan, nog få vi fall då den präst vi vill 'a och som leder oss rätt, allti'.»

Audiensen var slut. Konungen räckte bondgubbarne ånyo sin hand, de ville kyssa den, hvilket konungen icke tillät.

(Forts. o. slut i nästa n:r.)

"Five o'clock tea."

Våra svenska damer komma nog inte så lätt att uppge sina kära »kafferep», men icke dess mindre har på senare tid det engelska modet *five o'clock tea* (tebjudning kl. 5) blifvit allt allmännare, särdeles i Stockholm och nog äfven på somliga håll i landsorten. Det har också sina behag — i synnerhet vintertiden, när stormen hviner om knuten och tekökets puttrande därinne i den varma salongen helt hemtrefligt förenar sig med brasans sorl.

Till ett *five o'clock tea* utsändas i regel inga bestämda inbjudningar; alla bekanta veta, att friherrinnan von X. eller fru Z. på måndag eller torsdag eftermiddag är hemma och att hvarje besökande är välkommen.

Förberedelserna träffas vanligen på följande vis: i salongen eller förmaket ordnas fåtöljer och stolar bekvämt kring soffan och ett framförstående medelstort bord, detta senare betäckes med en damastduk eller en broderad serveringsduk, på hvilken man ställer en liten skål med årstidens blomster. På små assietter, korgar och tallrikar ordnar man pryddigt doppet till teet — naturligtvis kan man allt efter omständigheterna lämpa ett rikare eller enklare urval. Framför allt passa till *five o'clock tea* de olika slag af engelsk *paste*, som man nu erhåller i delikatesshandeln — hos Percy Luck i Stockholm exempelvis — hvilka blandas med smör och bredas på tunna hvetebrödkifvor — färska eller rostade — ett mycket omycket och smakligt tillbehör till tebordet. På tallrikar lägger man små brödkifvor med olika pålägg (spicken och kökt skinka, tunna äggskifvor, garnerade med sardellstrimlor, kaviar o. s. v. användas därtill), ej heller få saknas skifvor af hvetebröd och råglimpa, enbart bestrukna med smör. I en silfverkorg ordnar man lätt bakverk, och en skål fylles med konfekt, bonbons och färska och kanderade frukter. Allt efter smak kan man också placera på bordet en liten glasskål med gelé eller marmelad och en dito med pickle — men alltsammans måste ordnas lätt och sirligt. Bredvid den plats, som är bestämd för värdinnan — hon intar vid *five o'clock tea* vanligen den vänstra soffplatsen — placeras det lilla tebordet med ett tillräckligt antal koppar, tallrikar, assietter, skedar o. s. v. liksom tekök, kanna, gräddsnaäcka och sockerskål.

Värdinnan kan vid *five o'clock tea* uppträda i elegant hemdräkt med lös jacka eller blus, de vuxna döttrarna i hemdräkt med ett af dessa koketta små förkläden, som redan fått namnet »teförkläden». Fruen och döttrarna i huset tillreda utan hjälp af tjänare teet och servera det åt gästerna. Dessa komma i promenad- eller visitdräkt, aflägga i tamburen kappor och scharlar, men behålla hatt och handskar på. Nu språkar man tillsammans bort en stund vid en kopp doftande te, så lämna de besökande platsen för senare ankommande. Äro inbjudningar till *five o'clock tea* utsända, så aflägga gästerna äfven hatten i tamburen, och af en liten stund kunna bli flere, som man i all trefnad tillbringar tillsammans.

Cl. F.

Sen till, att *Idun* och *Iduns Modetidning* finnas hos alla edra bekanta!

Spanska hem.

Skildrade för *Idun*

af C. H. E. R—y.

För att kunna göra oss en föreställning om spanska hem, måste vi först och främst veta, huru de spanska husen äro byggda. Litet hvar hafva vi ju reda på det nästan österländska lefnadssättet i södra Spanien, där alla hus hafva platta tak och rummen äro ordnade kring en fyrkantig *patio*, eller gård, med marmorgolf och en springbrunn i midten, där familjen ständigt vistas under den heta årstiden. I mellersta och norra Spanien däremot, där klimatet är hårdare, kunna dylika hus icke användas och man bor i vanliga våningar. Numera finnes det i Madrid och alla större städer både stora hus och vackra hus, och, tack vare franska tapetserare och målare, äfven väl inredda våningar att tillgå med både vattenledning, gas och elektriska ringapparater. Till och med i de tarfligaste våningarna börja nu tapeter att ersätta den gammalmodiga hvitlimningen, golven bonas och en och annan eldstad insättes. I gamla hus däremot förvånas man öfver den rådande osundheten och otrefnaden, bristen på alla försök till dekorerings samt de trånga, mörka och osnygga trappuppgångarna. Ofta saknas till och med en ordentlig ingång och alla husets inneväanare måste gå ut och in genom den butik som blifvit inrymd i bottenvåningen.

En spansk våning erbjuder åtskilligt egendomligt spansk, hvartill en främling snart lägger märke. Äfven i norra Spaniens böningshus utgöres medelpunkten af en *patio*, kring hvilken våningarna ligga, men olik de rymliga och trefliga gårdarna i svenska stads-hus är denna gård så trång, att den snarare förtjänar namn af brunn än af gård. De rum, hvilka ligga åt gårdssidan, mottaga också hvarken sol eller ljus, hvarför man oftast icke ens gör sig besvär med att anbringa annat än helt små gluggar på de åt gården vettande väggarne. De rum, hvilka afses åt tjänstefolket, äro till och med aldeles utan fönster och därför särdeles osunda och obehagliga. God luft kan icke heller intränga i huset från denna gård, ty äro husets inneväanare icke alla samt och synnerligen mycket noggranna med renligheten (och i Spanien är man i allmänhet alls icke nogräknad i detta afseende), blir brunns botten lätt det ställe, dit allting kastas uppifrån de många våningarna. Äfven bringas man genom gårdens ringa yta i mycket nära beröring med sina grannar på andra sidan om densamma och alla husets inneväanare kunna nästan sägas bo tillsammans *en famille*. Tjänarne kunna obehindradt samtala med hvarandra tvärs öfver gården, och då väggar och trossbottnar merändels äro mycket tunna, kan man lätt iakttaga sina grannars minsta görande och låtande.

En spansk våning, den må nu vara liten eller stor, är alltid så fördelad, att en korridor löper igenom den, åtskiljande de tvänne längorna af rum — den åt gården mörk, osund och till och med illaluktande — den åt gatan solig, glad och luftig. Här intränga nämligen både solsken och luft genom de höga fönstren, hvilka i själfva verket icke äro fönster, utan dörrar, hvilka leda ut till de aldrig felande balkongerna med sina breda stengolf och pryddigt arbetade järnbalustrader. Dessa dörrar gå från golf till tak och stå nästan

alltid öppna. Är det en större praktvåning, leda några af de främre rummen i hvarandra, men i allmänhet har hvarje rum blott en dörr åt korridoren, hvarför det hela lätt gör intryck af hotell. Eldstäder finnas få eller inga, till och med i de bäst inredda och modernaste husen saknas de ofta helt och hållet, emedan man anser dem skadliga för hälsan! Man föredrager att om vintrarne sitta insvept i kappor och schalar de tider då kylan är så stor, att den ej neutraliseras af solen. Blir det alldeles för outhärdligt, tager man sin tillflykt till den gamla genuint spanska värmeapparaten, som kallas »brazero» och består af en ofantlig messings- eller kopparskål, fylld med en glödande mörja af små fina, enkom därtill beredda träkol. Denna skål hvilat på en träställning och får ofta plats under matbordet samt sprider en behaglig temperatur i rummet, så länge kolen är varm. Alltemellanåt rör hufvudern om i glöden med en särskildt liten mässingskrok, och en dylik brazero kan räcka i ganska många timmar, innan den behöfver lyftas ut i köket för att förnyas. Den är dock otvifvelaktigt långt ohälsosammare än någon eldstad, ty det svaga os den sprider i rummet förorsakar lätt både hufvudvärk och uppkastningar.

En egendomlighet i spanska våningar är ock att alla bättre sofrum, d. v. s. de, som ligga utåt gatan, äro försedda med s. k. alkover, ofta nästan lika stora som själfva rummet och afskilda därifrån antingen af ett par vackra glasörrar eller med ett smakfullt draperi. Äro dessa alkover blott ej alltför djupa och mörka, så att ljus och luft verkligen kunna intränga dit genom rummets balkongdörrar, så är detta bruk långt ifrån oförligt. I ett dylikt rum har man då ett ganska komfortabelt sofrum med tillhörande mottagningsrum och man behöfver icke, såsom mången gång här hemma, utbyta sängen mot en liggsöffa.

I Spanien sätter man mycket värde på goda sängar, och till spansk hemtrefnad höra först och främst breda och rymliga sådana, oftast af järn eller mässing med utmärkta resårmatrasser. Ofvanpå dessa lägges sedan ännu en madrass, liksom kuddarne stoppad med ull, på hvilken man tycks hafva god råd. Fjäder däremot användes aldrig. På sina sängkläders vårdande nedlägger matmodern stor omsorg, och minst en gång om året genomgås hela förrådet, ullen uttages, piskas och tvättas och madrasserna stoppas ånyo, så att det hela blir som nytt. Alla lakan äro af linne och försedda med en mycket bred spets, fastsydd vid lakanets kant. Örngotten äro, som kuddarne, långa och smala med båda kortsidorna öppna och kantade med breda spetsar. Mycket vackra hvita täcken betäcka sängarne, och till och med i tarfliga och fattiga hus förvånas man öfver de verkligt goda och snygga sängkläderna.

Ett annat ganska trefligt spanskt bruk är att förse husen med »miradorer». Så kallas nämligen de större balkonger, som kringbyggas med väggar och tak af glas. I en större våning förekomma två eller tre dylika. De klädas merändels invändigt med fina rullgardiner och draperas med gardiner i glada färger. En gungstol, eller chaiselongue, får ofta rum i en mirador, eller också flere mindre stolar och ett litet bord. Den utgör ofta favoritplatsen för familjens damer. Man kan där värma sig, då solen lyser, och se, utan att själf blifva sedd. Ligger miradoren i ett hörnrum, har man därifrån utsikt åt flere gator. Mycket ofta användes den om vintern som drifhus för krukväxter, hvartill den ju

särdeles väl lämpar sig. Man förser den då med hyllor och blomkrukor och blotta solvärmens drifver så, att dess inre snart förvandlas till en riktig löfsal af klängrosor, jasmin, heliotrop, passionsblommor och murgröna. En väl vårdad blomstermirador är en förtjusande syn och hela husets prydnad. Herrn i huset är ofta den, som roar sig med blomsterskötsel, och mången hederlig spansk familjefader med liten lön och många barn har, utom sin cigarrett, blott en enda förströelse — sin blomstermirador. Kommer man händelsevis tidigt på morgonen till hans hem, får man se honom i skjortärmarne med vattenkannan i hand pyssla med sina blommor, innan han begifver sig af till ämbetsrummet eller affärslokalen. Äfven balkongerna äro i de flesta hem fulla med blomkrukor, och från gatan taga sig dessa mycket vackert ut. Under den hetaste årstiden skyddar man sig och rummen mot solens glödande strålar genom att fästa öfre delen af ett stort skynke, vanligen hvitt och rödt randigt, öfver dörren till balkongen, samt dess nedre ända vid balustraden. På detta sätt får man ett slags tälttak, hvarunder flere personer kunna sitta. Äfven detta bruk bidrager att göra en smal spansk gata med dess höga hus ganska pittoresk, men dess anblick i hvardagslag är ett intet emot den man får på någon af årets stora kyrkliga eller nationella högtidsdagar, då alla balkonger draperas med enkom därtill afsedda skynken i rödt och gult, de spanska nationalfärgerna. Frun och döttrarna i huset göra sig tidigt på morgonen ett nöje af att själfva knyta fast dessa stora dukar i alla hörnen och leda de långa våderna öfver från den ena balkongen till den andra.

Är nu en dylik våning bebodd af förmöget folk, liknar den i vårt nittonde århundrade, hvad möbleringen angår, ganska mycket våningar i andra länder. Man ser mer eller mindre dyrbara mattor och möbler, mer eller mindre smakfulla sammanställningar af färger, men på det hela taget är alltsammans vanligt nog, om än modernt och prydligt. Alltsammans kommer också i de flesta fall direkte från Frankrike, ty spanska handverkare göra oftast dyrt och underhålligt arbete. Böcker, planschverk och konstföremål lysa nästan utan undantag med sin frånvaro, och på sin höjd ser man en eller annan andaktsbok ligga framme på sängkammARBordet. Hos de mindre förmögna däremot förvånas man ofta öfver den fullkomliga bristen på hemtrefnad och komfort. Möblerna äro få och dåliga, ofta inköpta på auktioner, och man ser ej en skynt af smak eller prydlighet. I andra hem åter bestå förmakets prydnader uti buketter af pappersblommor, tarfliga oljetryck och smaklösa handarbeten. I dylika spanska hem får man ofta anledning att anställa betraktelser öfver den relativa betydelsen af ordet outhärdligt och att se huru lifvets förnödenheter kunna inskränkas till ganska få. En svensk husmoder kunde där få lära sig med huru litet man i själfva verket kan reda sig i fråga om porslin, kokkärl o. s. v. och huru man, då omständigheterna tvinga, får låta sig nöja med tarfligt husgeråd, omaka koppar och tallrikar, gafflar och skedar af tenn eller bleck, och detta i familjer med en viss ställning och borgerligt anseende. Huru föga tilldragande ett dylikt hvardagslif ter sig för den, som icke är van att så till det yttersta draga in på allt, som kan bidraga till att försköna det samma, kan man äfven lära, isynnerhet om husets damer höra till de vårdlösa och or-

keslösa, hvilka försumma att hålla ordning och renlighet vid makt och själfva, i enlighet med ett i Spanien mycket vanligt bruk, hemma gå i den största deshabillé. Personer som man sett både trasiga och smutsiga inomhus, kan man dagen därpå möta på gatan i toiletter så eleganta, att man knappast kan tro dem vara samma människor. Men så hafva de kanske också i veckor, ja månader, rent af svält sig, d. v. s. lefvat endast på chokolad och bröd, för att förskaffa sig dessa kläder och för att en tid bortåt kunna uppträda »som sig bör».

(Slut i nästa nr.)

Våra barns tidning.

I vår tidningsläsande tid vilja till och med våra barn ha sin egen tidning; men vid valet af denna är för visso viktigt att finna, hvad som verkligen är godt. Ett blad, som under sin korta tillvaro gjort sig förtjänt af att synnerligen beaktas såsom ungdomsläsning och som också vunnit föräldrars och lärares erkännande därför, är emellertid »Kamraten, illustrerad tidning för Sveriges ungdom.» På samma gång denna tidskrift, som sagdt, förvärfvat målsmännens gillande för den genomgående fosterländska, rena och friska anda, som besjalar densamma, har den också i sällsynt grad förmått förvärfva det uppväxande släktets sympatier genom sitt rikhaltiga och intressanta innehåll, med omsorg afpassadt efter de ungas lifliga fantasi, vetgirighet och verksamhetsbegär.

Under lästerminen får väl icke, i förståndiga hem åtminstone, lexan så uteslutande lägga beslag på barnens tid, att ej några stunder lämnas öfriga till en sund förströelses hvila. Då bjuder Kamraten på underhållande skildringar från alla världens ändar och alla äfventyrens riken, praktisk handledning till frisk friluftssport och lekar ute och inne, ständigt nya uppslag till nyttig och roande sysselsättning, illustrerade framställningar af olika slags slöjd, samlingar och experiment — allt sådant, som alltjämt lika lifligt fånglar unga sinnen och som, rätt handhafdt, blir lika mycket källor till nöje som till kunskaper.

Och när ferierna komma, ja, då är Kamraten outhärligt! I alla uttröttade och uttråkade stackars mammor, som många gånger, halft förtviflade, söka ett svar på edra ungdomars oupphörliga: »hvad skola vi göra — hvad skola vi göra?» — er blir Kamraten snart den tryggaste bundsförvärdten.

Det just nyss utkomna numret för den 1 mars ligger framför oss, och vi anse oss ej bättre kunna gifva våra läsarinor ett begrepp om den trefliga ungdomstidningens plan än genom en kort öfversikt öfver detta nummers innehåll. Det inledes med den spännande indianberättelsen »Skatten vid Silfversjön» af den vida bekante ungdomsförfattaren Carl May, hvilken berättelse utgör Kamratens »följetong» och är rikt illustrerad. Vidare följa »Råd för nybörjare i skidloppning», en rolig illustrerad uppsats, om huru vi skola måla och dekorera våra »Påskägg», fortsättning på den illustrerade artikelserien »Den unge teaterdirektören», som meddelar fullständiga anvisningar för sällskapsteatern, en illustrerad beskrifning att göra »En musikalisk snurra», »Trolleri» o. s. v. En liten fin berättelse är E. S—ns »Ett vinteräfventyr» och synnerligen högstämtdt och fosterländskt tändande Curt Telanders poem »S. M. F.» (Skolungdomens Minbåts Fond)

med sin vackra illustration. Följa så vidare pristäfflingsuppgifter, »Från skolorna», »Prenumeranternas bidrag» och »Prenumeranternas brevväxling». Denna sista afdelning, som förekommer i hvarje nummer, intresserar mycket lifligt de unga genom sitt rikhaltiga utbyte af alla slags anvisningar och råd. Här finnas notiser om frimärkssamlingar, autografsamlingar, mineraler, sigill och herbarier, trefliga kotiljonsdekorationer, folkdräkter och handarbeten, att göra en isjakt, ett hammarverk, ett skridskosegel, gjuta tennsoldater, skriva stenografi, spela occarina, bilda skolföreningar, polera löfsågningsarbeten, ta ur fettfläckar, göra lasse och repstege, binda in Kamraten o. s. v. o. s. v. Allt detta blott i ett nummer! I sanning en ganska lustig profkarta på alla de ting, som kunna sysselsätta unga hjärnor.

Efter hvad vi kunna, kunna ännu *alla* nummer erhållas fullständigt från årets början, om någon snäll mamma efter detta så godt först som sist fattar det beslutet att för sina unga prenumerera på Kamraten. Priset för hela året är endast tre kronor. En större och varaktigare glädje kan hon svärigen bereda dem.

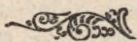
För patience-amatörer.

»De sju högarne.»

Spelas med två lekar, hvilka väl sammanblandas. Man lägger 7 kort i en rad; om bland dem förekomma några ess, uttagas dessa och läggas ofvanför. Finnas så tvåor, läggas dessa på essen, men härvid är att märka, att röd tvåa skall läggas på svart ess och tvärtom, därefter röd trea på svart tvåa och tvärtom, ända tills esshögarne sluta med kungar.

Om bland de första 7 korten intet ess finnes, efterses om dessa 7 kunna sinsemellan ordnas, men därvid så att exempelvis en fyra lägges på femman, en tre på fyran, en nia på tian o. s. v. allt under det man iakttagit att rödt kommer på svart och svart på rödt.

Om härigenom endast fyra högar blifvit af de sju, utläggas tre nya kort, så att städe 7 högar finnas. Skulle nu hvarken ess framkommit eller de 7 högarne kunna ordnas vidare, slås ett nytt kort upp och lägges under de 7 högarne; passar ej det, lägges ett nytt ofvanpå detsamma o. s. v. hvarigenom denna sista hög blir såsom talong. Esshögarne kunna således ökas dels direkt från talongen och dels från de sju högarne. Genom att de 7 högarne gå bakåt, försvinner alltid en hel hög vid hvarje ökning därifrån och nytt kort tages från talongen. Om så alla esshögarne blifvit färdiga intill kungen, är paciensen ute.

Nytt förvärf.

Det finns väl i närvarande stund ingen stad i vårt kära fädernesland, den må nu vara aldrig så liten, som ej äger en restaurant. Här finna skapelsens herrar allt hvad som till kroppens näring och nödtorft hör — från ett glas öl och en smörgås till den yppigaste måltid med Johannisberger och Veuve Cliquot. Till restauranterna hänvisas de många män, som stå utan familj och eget hushåll: studenter, tjänstemän, köpmän o. s. v. Här finna de sällskap samt välsmakande och billig mat, ty här liksom öfverallt har konkurrensen tryckt ned priserna.

Men för de bildade kvinnorna, som utan hem och familj lefva i en stad, är det i detta afseende bra mycket styfmoderligare sörjdt. Visserligen har det för längesedan blifvit ett bruk, att damerna i herrsällskap

besöka de offentliga restauranterna — men ensamma? Det få de i de flesta fall vackert låta bli, om de ej vilja utsätta sig för argt förtal och många obehag. Emellertid finnes en stor mängd flickor, som måste ut i det fiendliga lifvet för att som lärarinnor, bokföreläsor o. s. v. förtjäna sitt bröd och som kanske äro hänvisade till att i närheten af sin verksamhet hyra ett eller två möblerade rum. Dessa damer, som ofta utgå från goda, bildade familjer, behöfva, då de på middagen komma från sitt mödosamma, ansträngande arbete, en kraftig och välsmakande måltid — men hur svårt är det ej ofta att få en dylik! Att gå till restauranterna eller hushållsskolorna, som äfven besökas af herrar, anses icke gärna passande; att själf laga till något åt sig är mestadels omöjligt på grund af den korta middagspausen och är för resten ej något nöje, och att låta hämta maten har många skuggsidor med sig. För det första fås maten ofta kall, för det andra blir man lätt led på den i små portioner utdelade kosten, och för det tredje smakar icke äfven den bästa måltid, om man dag ut och dag in måste äta utan sällskap.

Hur skulle det vara, om på alla platser med ett tillräckligt stort antal ensamstående bildade fruntimmer, damer funnos, som inrättade en matsal endast för det feminina könet?

Jag känner en energisk, äldre flicka, som på detta sätt skaffade sig en angenäm verksamhetskrets och en förträfflig inkomstkälla. Hon hyrde i treflig trakt en våning med en vacker, rymlig sal. Detta rum inreddes ej kallt och stelt à la restaurant, utan riktigt hemtrefligt och inbjudande. Matbordet dukades alltid på det allra prydligaste. Föreståndarinnan skaffade sig fina damastdukar, vacker servis och vacker borduppsats, och för hvarje kuvert tog hon det möjligast billiga pris. Hon lagade enkel, men utomordentligt välsmakande mat — riktig husranskost: på söndagen buljong, på hvardagarne omväxlande goda frukt-, grönsaks-, vin-, mjölk- och vatt-soppor, därtill kom en kraftig kokt eller stekt köttträtt med grönsaker eller sallad och frukter, en gång i veckan fisk. Om söndagarne dessutom en söt pudding, kräm eller dylikt. Det var hela matordningen. — Men så delades ej ängsligt ut åt hvar och en en afmått portion, utan de fulla faten med det prydligt serverade innehållet gjorde upphörligt sin rond kring bordet, och hvar och en kunde äta af hjärtans lust. Och så godt det smakade alla i den behagliga omgifningen vid det prydligt dukade bordet och i det angenäma sällskapet!

Då jag en gång lyckönskade föreståndarinnan till det hastigt uppblomstrade företaget, sade hon: »Jag tror, att jag hufvudsakligen har mina alltjämt rena borddukar och servietter att tacka för det. Från början föresatte jag mig att alltid hyta om bordduk, så snart en fläck fanns på den. Ni kan tänka er, att det måste ske nästan dagligen. Men det låter jag ej afskräcka mig. Jag ställer mig hellre själf vid tvättbaljan, än jag på mitt bord för en enda middag kan tåla så smutsiga dukar som man ofta får se på restauranter. Det alltjämt rena, glänsande linnet skaffade mig snart rykte om en ordentlig, duktig värdinna, och tack vare detta rykte har mitt företag gått framåt med stora steg.» Hvem följer denna dams exempel?

Sin egen.

Ur notisboken.

† *Hilma Zander.* Den 23 februari afled i Stockholm af lunginflammation en af stiftarne af den för många svenska kvinnor så bekanta Zanderska pensionen, fröken *Hilma Zander*, 68 år gammal. Då Idun redan i nästa nummer ämnar återkomma till en närmare skildring af den dugande kvinnans lifsgärning och då äfven bringa hennes för många så kära bild, inskränka vi oss för dagen till detta korta omnämnande. Ett antal damer i hufvudstaden, har utfärdat ett upprop till den afidnas »vänner, forna lärarinnor och elever, som ämnat hedra hennes minne med dyrbara kransar eller blommor, att i stället lämna ett bidrag till bildandet af en fond, som för framtiden kunde hugfästa minnet af *Hilma Zanders lifsgärning.*»

Fondens ändamål vore att bereda pension åt någon äldre, i behof stadd lärarinna, i första rummet någon, som varit anställd i fröknarna Zanders pension. Bidragen mottagas och redovisas af fru Blanche von Sydow, Brännkyrkogatan 7, 1 tr. till höger och fru Annie Rosenberg, Valhallavägen 25, 4 tr. upp.

Marskalkarnes silfverbröllopsgåfva. Artisten John Kindborg är för närvarande sysselsatt med att — på beställning af de ännu kvarlevande svenska, norska och danska marskalkar, hvilka uppvaktade danske kronprinsen Fredrik och svenska prinsessan Lovisa vid deras förmålning — utföra vyer af Stockholms samt Haga och Ulriksdals slott. De tre, särdeles fint utförda vyerna komma att infattas i eu gemensam praktfull ram, prydd med svenska, norska och danska riksvapnen.

Idun har redan gått i författning om, att hennes lärarinnor i sinom tid skola alldeles särskildt bli delaktiga af »sessans» vackra silfverbröllopsgåfva.

Den äldsta kända sömnerskeräkning har i dessa dagar blifvit funnen på en tegeltafla från ruinerna af templet Nippur i Kaldeen. Den handlar om leveransen af 92 klädningar och tunikor, däraf 14 parfymerade med myrrha, aloe och cassia (ett slags acacia). Räkningen utskrefs ungefär 2,800 år före Kristi födelse.

För fäderneslandet. I likhet med hvad som skedde i fjol anordnar äfven i år Allmänna försvarsföreningen en s. k. försakelsevecka till förmån för Sveriges sjöförsvär. Härför är utsatt veckan 4—10 dennes, hvilket vi meddela alla dem till efterrättelse, som i denna form önska offra något på fäderneslandets altare.

Teater och musik.

Kungl. operan. Om måndag gifves första gången det nya med stort intresse motsedda programmet: Glucks »Orfeus» och Hummels »Mara».

Vasateatern bjöd i lördags afton på den högst ovanliga nyheten af en svensk operett, och motogs densamma erkänsamt af en talrik publik. Efter Sardous komedi »Les premières armes de Figaro» har *Ernst Vallmark* utarbetat libretton till »Figaro i slyngelären», och den i de två senare akterna ganska lustiga och på förvecklingar rika handlingen hade lämnat *Nils Kjellander* växlande motiv till en delvis riktigt vacker, alltid liflig och rytmisk musik. I det hela var den anmärkningsvärdt fri från banaliteter — af vida högre värde än mängden utländsk produkt, som gjort framgång.

Fru *Castegren* var en frisk och liflig Figaro och skötte som alltid den vokala framställningen med fin smak. Fröken *Ekström* som Susanna hade en af sina bästa uppgifter och var äfven för röstens vidkommande lyckligt disponerad. Fru *Lindström-Marcellina* och fröken *Thulin-Jacotta* förtjäna likaså erkännande. Svagare var afgjordt den manliga

uppsättningen. Med undantag af hr *Salmson*, som ganska väl genomförde sin *Basil*, voro de komiska figurerna merendels rätt tragiska, både hr *Pettersons* alkald, hr *Rönneblads* trädgårdsmästare och hr *Gardts* doktor *Bartholo*. Hr *Klinger* var *Almaviva* — och att för honom sjunga tenorpartier har allt för länge tillhört det sorglustiga.

Emellertid voro välviljan och bifallet gentemot den svenska operetten lifliga och torde en tid hålla den uppe på programmet.

Johannes Elmlad, vår kände framstående sångare, lär med det snaraste hitväntas för att konserteras.

Musikföreningen gifver om tisdag afton, den 6 dennes, sin trettiosjätte konsert i Musikaliska akademiens stora sal, hvarvid uppföres Haydns »Årstiderna» under professor *Nerudas* anförande.

Aja.

Berättelse af *Georg Nordensvan*.

(Forts.)

6.

Så reste jag till Paris och slog mig ned vid boulevard Clichy.

En del skandinav, som bodde uppåt dessa trakter, hade till sin samlingsplats valt en liten restaurant vid boulevarden nära till Place Blanche. Vi brukade träffas där till dinern vid sjutiden.

Där var *Edvard Asp* med fru — barnet hade de lämnat i svärmors och släktingarnas vård — där voro ett par andra unga svenska målare och ett par finska målarinnor. Mera tillfälliga gäster voro *Sven Richert* — han höll sig eljes till ett kotteri unga fransmän — och en ung norsk författare, som var martyr för sin världsåskådning. Han hade skrivit en serie noveller ur brasserie-lifvet i Quartier latin — »Fri Kierlighed» var bokens titel. Den hade blifvit konfiskerad och hade också därför blifvit ganska mycket omtalad. Nu gjorde dess författare just ingenting annat än föraktade människorna, 'slentrede' omkring på gatorna och talade om att han fann sig 'vammel' vid hela lifvet.

Han hade ett rundt, skägglost, pojaktigt ansikte med kitslig uppsyn. Han hade håret nedstruket i pannan och gick i en konstnärligt luggliten rock och snedgångna skor. Utmärkte sig dessutom för sitt omotståndliga begär att vara 'svinsk', när det var damer närvarande i vår krets, och var ej 'förstådd' af de mindre genialiska ibland oss.

Richert tog honom i försvar, han fann norrmannen vara en snäll pojke och en i grund och botten fin pojke. Han hade dessutom den förtjänst att ej vara rädd för någonting, och han kände till åtskilliga hörn af staden, som hvarken främlingar eller parisarne själfva hade reda på eller vågade ha reda på.

I hans sällskap hade *Richert* varit ute för ett par äfventyr, som hade både ovanlighetens och farans behag. Mer än en gång hade de nattetid slagit sig ihop med uteliggare i Champs Elysées och gjort dem sällskap, hade blifvit introducerade i spelhus och bandithälor. En gång hade de med knapp nöd kunnat rädda sig undan polisen — deras flykt hade gått öfver tak och trädgårdsmurar — då ett dylikt näste blifvit kringrandt och sällskapet fångadt. Allt dylikt var i *Richerts* smak, han var inte rädd, han heller, han litade på sina kroppskrafter och på sin goda tur.

Han hade varit omöjlig att ha i rum under sina första år här i Paris. Hans öfversvallande

valplynne plägade då taga sig sådana uttryck, som att han för att höja stämningen vid en fest tog en fylld vattenkarafin och slog den i väggen eller att han, när man åkte i vagn, slog ut rutorna med armbågarna för att få luft — att helt enkelt släppa ned rutorna var inte genialiskt nog — eller att han, som en gång hände, klättrade från sin atelier i sjätte våningen ner till femte våningens balkong för att öfverraska ett par engelskor, som bodde där i pension.

Nu hade han likväl kommit öfver detta stadium af pojaktighet. Han uppträdde ej nu mera storskräflande och öfvermodigt, och det var något friskt och trefligt i hans pojaktighet. Han var nu en blandning af gamin och pariserartist, klädde sig elegant och hade skaffat sig vänner inom det unga Frankrike.

Äfven som målare var han obändig och oberäknelig, men talangen var afgjord, det var endast stadga och själfbehärskning som ännu fattades.

Han var intentionist och syntetist och föraktade naturstudiet, »den intetsägande verkligheten» var för banal för honom och hans kotteri.

Asp och *Richert* hade inga vidare beröringspunkter. I Stockholm hade *Asp* ett par år förut varit den enda, som tagit pojken *Richerts* parti, då alla skrattade åt hans våldsamma impressionistaflor — på den tiden var *Richert* med hull och hår impressionist. *Asp* hade lyckats sälja ett par af dem, när *Richert* var i penningknipa. Nu hade *Richert* kommit in bland unga omstörtare i Paris, föraktade naturligtvis den bourgoiskonst, *Asp* representerade — liksom han föraktade all konst, som inte var ultramodern och radikal — och hade börjat taga sig en ton, som förargade de äldre och mera sansade.

Asp hade ej kommit rätt i jämnvikt i Paris. Han kände sig liksom utanför, efterblifven. Här kom han midt in i en febril kamp om framgång likaväl som om framsteg. Han såg mindre af den stora rörelsen, af det ärliga, rastlösa arbetet, af de själfständiga konstnärernas sträfvan, som gick oberoende af allt hvad moderiktningar heter, än af begäret att till hvad pris som helst 'vara med' i främsta ledet bland utvecklingens banerförare. Att följa med strömmen, löpa efter hvarje vindkast, följa hvarje modets nyck, tycktes honom vara hufvuduppgiften för de unga. Temligen isolerad, som han — liksom flertalet af de unga svenskarne — lefvat här, såg han träden, men fick ingen öfverblick öfver skogen. Han som afskydde allt hvad humbug och skräflande heter, förifrade sig, när det blef tal om dagens konst, och tog de äldre målarna i försvar, fast han själf instinktlikt sökte det samma som de bästa bland ungdomen: uttryck för den egna känslan, de egna naturintrycken.

Och han erkände för sig själf och sade också till mig, att det var hans egna misslyckade försök, som gjorde honom ond på dem, som hade fanatismens eller tanklöshetens gåfva och som därför hade lättare att lyckas än han. Ty här fanns i alla fall en mera liffull sträfvan och större möjligheter till utveckling än på någon annan plats.

Han hade ej kunnat arbetat mycket under vintern, ingenting ville lyckas för honom. Han hade förrrat sig in i experiment, som alls ej lågo för honom, hade försökt sig på ögonblicksstämningar, på luftstudium, han som hemma sökt först och sist få fram en kraftfull, sund och rättfram *karaktär* i landskapen och som aldrig lagt hufvudvikten på deras luftverkan. Men han var inte den som beklagade sig, och ett ord

af deltagande var hvad han minst af allt skulle tåla. Jag hade nu lärt känna denna inbundna natur, som var allt för ömtålig och allt för skygg för att blotta sig och för att sträcka ut handen efter den medkänsla, han törstade efter. Han hörde till dem, som äro dömda att gå ensamma, hörde till de stumma, som längta efter att få tala.

Så anlände *Aja Borgström* en dag i början af mars, pigg och förtjust öfver att vara i Paris igen och få sitta och äta mat i ett näste i Clichy med bullret från boulevarden utanför fönsterna — spårvagnarnes trumpet-signaler, kuskarnes hesa »u-up!», tidningspojkarne rop, de förbigåendes prat och skratt...

Hon smittade hela kottieriet med sin munterhet — alla utom *Emma* förstas. *Emma* satte alls ej upp något surmulet ansikte eller någon ostentativt ogillande min, då *Aja* blef mindre korrekt uppsluppen, och hon skrattade med, då vi andra hurrade åt vår nykomne kamrats present till sina landsmän. Den bestod i en hermetiskt tillsluten bleckburk med plättar, äkta svenska plättar från Sverige! De smakade just ingenting, men det var lika roligt.

Men hennes sätt visade, att hon ej kände sig så hemma i sin omgifning, att hon brydde sig om att göra sig gällande där, att hon visste med sig, att hon inte hörde dit, ej delade de andras intressen. Hon skulle ej lämnat det minsta tomrum efter sig, om hon försvunnit. Hon visste det säkert mycket väl, men brydde sig inte om att söka göra sig omtyckt. Allmänna åsikten var också, att hon var en träkmäns och att *Edvard* var att beklaga. En och annan ansåg kanske också, att de passade för hvarandra, att han var en likadan träkmäns som hon. —

Vi slutade allesamman dagen på Divan Japonais, som låg aldeles i närheten. Det var ett ställe, som tycktes enkom anordnad för *Aja*. Dit hade hela publiken kommit för att föra oljud, och de uppträdande tycktes vara anställda endast för att man skulle ha någon att drifva med. Den magra för detta tenoren med sina hungriga ögon, den kollossala negressen med sina eleganta later och sitt förtjusta leende med munnen upp till öronen, gatungen som härmade *Yvette Guilbert* — alla mottogos de på samma sätt. Publiken öfverröstade sångarne, applåderade vildt, men skrek »non — assez», när man hotades med *dacaponummer*.

Där var en vild konsert ute i salongen. Man slapp helt och hållet att vara ordentlig. Till och med *Edvard* rycktes med af den allmänna pojaktigheten rundt omkring. För *Aja*, som kom direkt från Stockholm, var alltihop nytt och märkvärdigt — några hundra ungdomar af båda könen, som sjöngo, hvisslade, golo och kacklade men som ändå inte drucko mer än en kopp kaffe eller ett glas öl på hela aftonen.

»Här ska arbetas utaf bara sjuutton!» utbrast hon, när vi kommo ut på Place Blanche. Musikern från Moulin rouge hördes hit ut, och innan vi visste ordet af, dansade vi vals på torget — *Aja* och *Edvard* i spetsen. Och som bakgrund för den improviserade baletten stod den röda kvarnen i skarp belysning, och dess röda vingar, fullsatta med små blixtrande elektriska ljus, snurrade sitt välkommen till det glada Paris.

7.

Aja hade med sig ett par landskap, afsedda för salongen. *Edvard* hade inte fått något färdigt att skicka dit, men sin museitafel från fjolåret hade han fått låna för att utställa

i Paris. Richert föraktade salongen och ville ej utsätta sig för en refus — ty naturligtvis skulle hans tafva vara en styggelse för den härskande majoriteten inom juryn.

Aja hade börjat »arbeta af bara sjutton». Hon målade modell hos Julien om förmiddagarna och hade anlagt ett stort porträtt af Emma Asp för att ha något att göra på eftermiddagen.

Hon målade Emma, sådan hon satt och sydde i Edwards atelier, i dubbel belysning från två fönster, af hvilka det ena släppte in en strimma af middagssolen, som åstadkom en mängd fina och lustiga reflexer i den kalla, grå tonen öfver det hela.

Emma var en mönstermodell, hon satt stilla och tålig timme efter timme — en drömmande melankoli skulle hvila öfver henne, sådan hon skulle målas af Aja Borgström, men ännu var hon helt och hållet uttryckslös, ty det var de stora färgtonerna och isynnerhet den glada solstrålens lek i den grå atelierdagern, som hufvudsakligen intresserade Aja, och som hon hittills uteslutande ägnat sin uppmärksamhet åt. Uppgiften var både ny och svår, och det roade henne alltid att försöka sig på det omöjliga.

Edvard satt framför sitt staffli och komponerade ett dekorativt landskap.

Jag träffade dem sällan, hade mina vägar åt annat håll och kom endast då och då till restauranten vid boulevard Clichy. Richert såg jag ej till, norrmannen grinade sitt öfverlägset ironiska smil, när man frågade efter Richert, och sade, att han var upptagen af Germaine.

Jag hade sett henne en gång, denna Germaine, en liten modellflicka, som var bara femton år, uppväxt och uppfostrad på atelierer

och bland artister, en äkta zigenarunge, en Mignon i modern pariserstil — men en Mignon, hvars längtan ej går till ett sagoslott bland lager och orange, utan till ett litet elegant hus vid Parc Monceau, med ekipager, lakejer och en diskret kammarjungfru.

(Forts.)

Från Iduns läsekrets.

Exemplen ropa!

Det gamla påståendet, att kvinnan ej fått skägg, därför att hon ej skulle kunna tiga under rakningen, har mången gång högeligen förargat mig, och jag har alltid tänkt, att det varit ett elakt skämt af någon Adams son. Till min stora sorg och förödmjukelse har jag dock nu genom tvänne uppsatser från Iduns läsekrets: »Hvem har rätt?» och »Klara har rätt», kommit till den öfvertygelsen, att en god del sanning likväl måtte finnas i detta påstående.

Min bästa Klara! Nog tycker jag ändå, att oron och omsorgen för eder lilla sjuka Ester borde hafva bortjagat all längtan efter en »språkstund» med någon väninna. Behöfde ni litet tröst och uppmuntran, hade ni ej då er man? Och edra friska smätningar se'n, som »icke visste hvad de skulle fördriva den myckna ledigheten med» — hade ni ej dem att språka med? Det skulle hafva varit en förströelse för både er själf och dem. — Att ni kunde begära, att er väninna Anna skulle komma till er, endast för att ni skulle få en »språkstund», antyder, att ni antingen är mycket oförståndig och obetänksam eller också mycket egoistisk och hjärtlös. Det förra vill jag dock helst tro.

Och ni, Klaras värda meningsfrände — hvad ni heter, vet jag ej — ni som ej fruktar att föra hem smitta till de små i ert eget hem — eder vill jag berätta, hvad en sjuksköterska häromdagen

berättade mig själf: I en familj blefvo två små barn sjuka i difteri. Dessa barns moder hade en väninna, också hon moder till två små barn, denna väninna kom nu på besök under barnens sjukdom, men vägrades inträde, emedan de sjuka barnens förståndiga moder fruktade, att smitta kunde öfverföras till väninnans barn. Men väninnan var envis, gick in en stund och återvände så under vidtagande af alla möjliga försiktighetsmått, men — några timmar därefter voro hennes egna kära små döda i den svåra sjukdomen. Icke nog härmed. Nu kom en väninnans släkting för att trösta de förtviflade föräldrarna. Då denna släkting sedan for sin väg, tog hon smittan med sig till sitt hem, där fanns också ett litet barn — äfven detta dukade under. Må nu detta exempel, ett ibland många, tala till edert förstockade hjärta.

I mitt hem voro vi fem syskon, och flere gånger lägo vi alla sjuka i de vanliga barnsjukdomarne, men icke kan jag påminna mig, att min mor under dessa tider skickade efter någon väninna ej heller besökte någon. Hennes tröst och tillfredsställelse var att själf vårda oss på det omsorgsfullaste, så att vi snart blefvo friska. »Språkstunder» med någon annan än oss tycktes hon ej hafva behof af.

A. L.

Innehållsförteckning.

Gustafva Angel; af *Hj. Cassel*. (Med porträtt). — Vintersyn; poem af *Hjalmar Söderberg*. — Några ord om kvinnor och kvinnoarbete; af *Mathilda Langlet*. IV. — En audiens hos konung Oscar II; af *g.* — »Five o'clock tea»; af *Cl. F.* — Spanska hem; skildrade för Idun af *C. H. E. R-y.* — Våra barns tidning. — För patience-amatörer. — Nytt förvärf; af *Sin egen*. — Ur notsboken. — Teater och musik. — Aja; berättelse af *Georg Nordensvan*. (Forts.) — Från Iduns läsekrets: Exemplen ropa! — Tidsfördrif.

Tidsfördrif.

Redigeras af *Sophie Linje*.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Logogryf.

Jag fordom i Norden så mäktig var,
— Historien lärde oss det —
Min borg däri äfven ju innehar
Betydande rum, som du vet;

Den konungar
Och drottningar
Har hyst som gäster
Vid glada fester;

Om tala dess murar blott förmädde
Du skulle få höra så visst,
Att rikdom och prakt där en gång
rädde

Samt valde och makt först och sist.

I runor sex ses namnet sig dölja,
Och gåtor små här nedan nu följa.
Hvad träder i skog och äng du uppå?
Det mannen ju söka bör att sig få.
Hur vägen bör vara som går framåt,
Och huru du nämner butikernas ståt.
En liten insekt, som gladt sig svingar
I höjden på fina silfvervingar.
Hvad stark och kraftig är godt att äga.
Ett djur, som, enligt hvad många säga,
Om natten allenast sig visa plär.
Hvad ju att vara ej mannen klär.
Ett träd man ofta i parker får se.
Hvad var han den gamle tiggare,
Som bad om en skärf? Hur dagen var,
Då med den hulda du gick att vandra.
En liten ting som, likt många andra,
Vid toaletten man nyttja plär.
Hvad stol och soffå till stadga bär.
En prydnad som oftast finns på speglar.
Och farkost — ej den som fortast seglar.
Hvad man icke kan när vindstilla rår,
Och hvad man i staden ju höra får
Tyvärr allt för mycket. Nu är det skäl
Att sluta, och därför jag säger farväl!
Eilema.

Charad.

Ungdom, skönhet och behag,
Ljus, musik och blommor friska,
Glädje i de ungas drag,
Läppar, som blott le och hviska,
Samt i blicken lefnadslust,
Ty mitt första är det just.

Se på ungmön där, hvars kind
Glöder såsom en mitt hela.
Lätt hon sväftar, som en vind,
Och det kan då inte fela,
Att den skönas kavaljer
Henne blott sin hyllning ger.

Det på hans mitt tredje märks
— Lätt de kära sig förråda —
I den tron jag mera stärks,
Att de bli ett par de båda.
Han mitt andra säkert nu:
Blif, o blif mitt tredje du!

F. M. C.

Akrostikon.

Följande ord, rätt uttagna, bilda
med begynnelsebokstäfverna namnet på
en svensk skald. Orden äro:

- 1) Kuststad i Sverige.
- 2) Land i Afrika.
- 3) Stad vid Röhne.
- 4) Stad i Italien.
- 5) Världsdel.
- 6) Fjord i Norge.

S.

Palindrom.

Rättfram.

När krämarn går från by till by,
Bär han på mig uti sin påse,
Från tvålv'n, som renar flickans hy,
Till annat smått, så skönt att äse.

Bakfram.

Uti din mors och mormors tid
Jag städe var en »viktig» enhet;
Dessutom hvad du jämt rör vid,
Fastän du tviflar på dess renhet.

Kvadratgäta.

a	a	a	d	d
g	g	g	g	i
i	n	n	n	n
n	n	o	o	r
r	t	å	å	å

Bokstäfverna i denna kvadrat skola
ordnas så att de hvarandra motsvarande
lodräta och vågräta raderna bilda
samma ord.

Louise.

Aritmogryf.

- 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 = Ett mansnamn.
- 3, 4, 5, 2 = Ett till metalloiderna hörande grundämne.
- 2, 8, 4 = Ett stängsel.
- 6, 1, 2 = Ett mansnamn.
- 1, 2, 5, 4 = En gud.
- 6, 8, 6, 1 = En f.d. världsstad i Asien.
- 7, 4, 2, 1 = Ett finskt kvinnonamn.
- 4, 5, 6, 1 = Ett kvinnonamn.
- 5, 4, 6, 1 = En socken i Dalarne.
- 6, 7, 4, 1 = Ett verb.

Jirrä.

Apokóp.

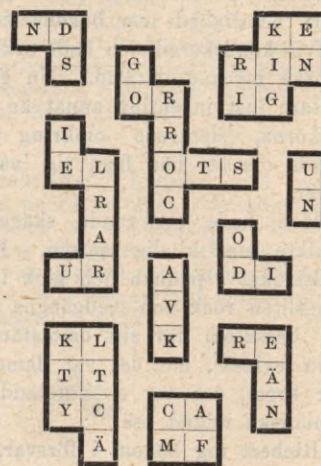
- 1—4 Förstörande.
- 1—3 Förfelande.
- 1—2 Omhågnande.
- 1 Betecknande.

Mosaik.

Begynnelsebokstäfverna bilda namnet på en berömd kompositör.

- 1) Europeiskt konungarrike.
- 2) Hvad en domare ej får vara.
- 3) Någoting som är på väg att bli urmodigt.

- 4) Hvad vår kompositör säkert var.
- 5) Musikinstrument.
- 6) Hvad man ofta får se i London.

Lösningar.

Logogryfen: Fotogenlampa; mat, fot, planet, moln, pol, plog, elf (eller Po, Tana, Lena), alp, magnet, planta, Lofoten, mantal och teg, fotogen, lagen, palm, en, polenta, ampel, aftagen, fana, nagel, alg eller nate, golf, afton, panel, talman, gap, gom, alf, pant, ton, elg, loft, mantel eller toga, malt, Fama.

Charaden: Karmosinröd.

Triangelaritmogryfen: 1) Lager, 2) Aten, 3) get, 4) en, 5) r.

Stafvelsgätan: Longfellow — Evangeline: Loke, orkan, narri, genål, furie, epilog, legion, Laura, oliv, Worsaae.

Aritmoremet. Hufvudordet: Vegetarian. Småorden: get, tran, ria, vi, en, garn, Vega, Erna, gren, varg.

MATTONS SALONGS-OLJA!

Extra raffinerad amerikansk Fotocén. — Enstard! Vatterklar! Rökfri!

Inkommer i lådor, innehållande 2:ne hermetiskt slutna cisterner, rymmande tillsammans 27 liter.

Carl R. Matton, Stockholm. Talrika ombud i landsorten.